

Környezetünk szépségéről

A táj, mint komplex környezeti rendszer értelmezésének és esztétikai értékelésének elemzése Franciaország, Németország és Magyarország összehasonlítása alapján

Drexler Dóra

Ötödik évfolyamos tájépítésszámológép szakos hallgató

Konzulensek: Dr. Csemez Attila, tanszékvezető egyetemi tanár, Dr. Ludwig Trepl, tanszékvezető egyetemi tanár, Thomas Kirchhoff, tudományos munkatárs

A táj a környezeti elemeket integráló komplex rendszer, egyben gondolati képződmény, szimbólum. A táj jelentése a különböző kultúrákban, országokban eltérő. A táj szimbolikus jelentése egy ország lakói számára függ az adott országot meghatározó kultúrtörténeti korszaktól.

Számos országban módszereket dolgoztak ki, amelyekkel a tájak szépségét elsősorban tervezési célból kívánták értékelni. Munkám során abból indultam ki, hogy a különböző tájértékelési módszerek eltérő normatív értékelési szempontjai megfelelnek az adott kultúrkör tájértelmezésének, illetve tükrözik azt. A feltevést a francia, a német és a magyar tájkutatás elméleti és gyakorlati eredményeinek összehasonlításával vizsgálom meg. A választás azért esett e három országra, mert bennük a táj értelmezése nagyon karakteres és egymástól eltérő.

Franciaországban a tájértelmezés a felvilágosodás eszmekincsén alapul, Németországban a romantikában gyökerezik, Magyarországon pedig a reformkor szellemiségéből eredeztethető. Ennek megfelelően alakul a három országban a táj szimbolikus jelentése és a szépségének megítélése is, amelyeket *Kant*, *Herder* és *Kölcsey* álláspontja alapján ismertetek. A három ország tájértelmezéséből kiindulva hipotéziseket állítok fel a francia, a német és a magyar tájértékelési módszerek várható szépségmegítélési eljárásáról, alkalmazott kritériumairól, hogy ezek segítségével igazoljam munkám fenti feltevését.

Végül a francia, a német és a magyar tájértékelés válogatott módszereit vizsgálom meg az azokban ténylegesen alkalmazott szépségértékelési kritériumok szempontjából. Franciaországból Avocat (1984): *Essai de mise au point d'une méthode d'étude des paysages*, valamint Béringuier & Béringuier (1991): *Manière paysagère: Une méthode d'étude des pratiques* munkáját, Németországból Kiemstedt (1967): *V-Wert-Verfahren*, Nohl (1993): *Verfahren zur Ermittlung der Beeinträchtigungen des Landschaftsbildes durch mastenartige Eingriffe* és Demuth & Fünkner (1999): *Das Verfahren zur Berücksichtigung des Schutzgutes Landschaftsbild in der Landschaftsplanung* munkáját, Magyarországról pedig Csemez & Kollányi (1990): *Tájképi potenciál meghatározása*, és Balogh (1998): *Beavatkozások tájképi elemzése* című vizuális-esztétikai értékelési módszerét elemzem. A kiválasztott eljárásokban alkalmazott szépségértékelési kritériumokat a hipotetikus kritériumokkal összevetve levonom a dolgozat végkövetkeztetését: A tájértékelési módszerekben valóban a mindenkori tájértelmezés tükröződik, a tükröződés mértéke azonban eltérő a vizsgált országokban.

A táj (vizuális-)esztétikai értékelési módszerei meghatározzák a táj anyagi fejlődését. Az értékelés tervezéshez vezet. Az anyagi valóság változása ugyanakkor visszahat a táj szimbolikus jelentésére. A kölcsönhatást megszabja, hogy a tájértékelési módszerek mennyire igazodnak az adott térség tájfelfogásához. A tájtervezés kereteit egységesítő Európai Unió programok (pl. INTERREG III. B. L.O.T.O.) esetében döntő ez a szakmai és politikai kérdés. Dolgozatommal többek között e sokrétű témakör további kutatását kívánom ösztönözni.

Tájépítészeti Feladatok a Kommunális Hulladékgazdálkodásban Biatorbágy Példáján

Jámbor Kornél

BKAE Tájépítészeti, -védelmi és -fejlesztési Kar, Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszék V. évfolyam

Konzulens: Dr. Sallay Ágnes egyetemi adjunktus

Tudományos Diákköri **Dolgozatomban, a kommunális hulladékkezelés és a tájépítészet kapcsolatát dolgoztam fel**, mert az igazán élhető és esztétikus települési környezet kialakításához nem elég csupán az összes települési funkciót és szolgáltatást üzemeltetni, fejleszteni – mint pl. a hulladékgazdálkodási rendszert – hanem szükség van az egészséges és esztétikus települési környezet kialakítására is. A rendszeres hulladékgyűjtés megszervezése csak az első lépés ezen a téren, ami napjainkban már több-kevesebb sikerrel mindenütt működik. A következő lépést, – a Települési Hulladékgazdálkodási Tervek és az Országos Hulladékgazdálkodási Terv előírásai alapján – a szelektív hulladékgyűjtés, és az ezt segítő hulladékgyűjtő szigetek és hulladékgyűjtő udvarok kialakítása jelenti valamint ezek esztétikus tájba és településképbe illesztése olyan módon, hogy funkciójukat maradéktalanul betölthessék, de a lehető legkisebb vizuális-esztétikai terhelést okozzák környezetükben. A hulladékkezelés létesítményei és eszközei általában nem esztétikus megjelenésűek, részben a funkció kielégítését előtérbe helyező tervezés révén, részben pedig a használat során kialakult károk és szennyeződések miatt. Általában a gyűjtőhelyek, hulladékgyűjtő szigetek elhelyezése és állapota mindig hordoz valamilyen tájhasználati konfliktust, melyek közül a leggyakoribb a vizuális-esztétikai, de helyenként ökológiai és funkcionális tájhasználati konfliktusok is előfordulnak. **Munkám célja, hogy a hulladékgyűjtés létesítményeit – metodika kidolgozása segítségével – olyan helyszíneken helyezem el, valamint olyan módon alakítsam ki, illetve a meglévő helyszíneken környezetüket úgy rendezem, hogy tájhasználati konfliktus az elhelyezéskor és a használat során ne alakuljon ki, a már meglévőket pedig feloldjam.**

Dolgozatomban a következő **prioritásokkal** foglalkoztam:

- a hulladékgyűjtő helyek és szigetek helykiválasztása, valamint tájba és településképbe illesztése,
- a tájhasználati konfliktusok feltárása és feloldása,
- a hulladékgazdálkodás során a káros környezeti hatásoknak leginkább kitett és érzékeny helyszínek felkutatása és védelme,
- az illegális lerakók problémájának megoldása,
- a kommunális szilárd hulladék csökkentése.

Kutatásom fő célja volt, hogy az elméleti megoldások mellett Biatorbágy példáján a települési szilárd hulladékgazdálkodásba olyan tájépítészeti módszereket integráljak, amelyek segítségével lehetőség nyílik a településkép, tájkép és a környezet értékeinek megóvására. Munkámmal segítséget kívántam nyújtani a település fejlesztése mellett elkötelezett, de a környezet megóvását is szem előtt tartó Biatorbágyi Önkormányzatnak, hogy a kommunális hulladékgazdálkodás során felmerült kérdéseket minél magasabb szinten oldja meg.

Élhető Város?

(Veszprém és az élhetőség kérdésköre, ahogy a tájépítész látja)

Klepeisz Anita

*V. évfolyam, Tájtervezés és Területfejlesztés
Konzulens: Dr. Csemez Attila, tanszékvezető*

Napjaink egyik legnagyobb városépítészeti, várostervezési dilemmái közé tartozik az élhető város témaköre. Ma, amikor a környezetszennyezés (ipari tevékenységek, közlekedés), a természeti erőforrások kimerülése, az emberek elmagányosodása világméretű probléma, mindenki élhető városban szeretne lakni, vagy élhető várost szeretne építeni. A kérdés, mely jelen munkám alapját képezi: hogyan fejlesszük városunkat, környezetünket azért, hogy az élhetőbb, kellemesebb és lehetőleg fenntartható legyen?

Célom annak a vizsgálata, hogy a jelenlegi helyzetben mi az “élhetőség” programja gyakorlati kivitelezhetőségének lehetősége. Hogyan lehetséges az élhetőség szempontjainak megjelenítése a településtervezés, -rendezés folyamatában? Végeredményül tehát a vizsgálaton és értékelésen keresztül egy olyan metodikai javaslatig kívánok eljutni, mellyel megválaszolom a kérdést, egyfajta hiánypótló, kiegészítő megoldást nyújtok. Elemzem a hazai területi tervezés jelenlegi rendszerét, értékelem a hazai “várostervezést” olyan szempontból, hogy az mennyiben járul hozzá egy élhetőbb település kialakításához. Az értékelést a nemzetközileg elfogadott (egyezmények, charták, egyes EU-s kezdeményezések), a vizsgálatban bemutatott, általam jónak vélt gyakorlati példák (francia, holland) alapján végzem, azokat hasonlítom össze a mi rendszerünkkel. Az értékelés eredményére építve dolgozom ki javaslataimat.

Veszprémben élek, a várost nagyon szeretem és érdekel a sorsa. Mondhatom, hogy általában is foglalkoztatnak a “városok problémái”. Tájépítészként azt gondolom, a környezeti szempontok nagyon ritkán érvényesülnek a településrendezésben. Ez pedig igen szoros összefüggésben áll az élhetőség kérdésével, hiszen a “zöld”, egészséges, laza városi környezet vonzó az emberek számára, az otthonosság érzetét kelti. A Veszprém Megyei Területfejlesztési Tanácsnál töltött szakmai gyakorlaton láttam igazán, hogy ez a probléma valós, nem hagyhatjuk figyelmen kívül, ezért kezdtem el foglalkozni a városok élhetőségével. Azóta lehetőségem volt Belgiumban is tanulmányozni a témát, jó példákat gyűjtöttem és ez indított arra, hogy megírjam dolgozatomat.

Az élhetőséget természetesen más szempontok alapján is lehet és érdemes vizsgálni, viszont azt gondolom, hogy egy tájépítész, aki tájtervezéssel, területfejlesztéssel kíván foglalkozni, összetetten kell, hogy lássa a táj problémáit, és hivatásának kell tekintenie, hogy azt – a diszciplínák közötti összefüggések alkalmazásával –, az ember által lakhatóvá, élhetővé (és ugyanakkor fenntarthatóvá) tegye.

A Veszprém példáján bemutatott Élhetőségi Hatáselemzés csak egy ötlet, ami továbbfejleszhető. Remélem a jövőben lesz rá módom, hogy folytathassam kutatásaimat és még több előremutató gondolattal járuljak hozzá élhető városok kialakulásához.

A Balaton mederalakulatainak vizsgálata Siófok és Balatonaliga között

Írta: Mócsényi Flóra

*V. évfolyam, Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem, Tájépítészeti, -
védelmi és -fejlesztési Kar, Tájtervezési és Területfejlesztési Szak
Konzulens(ek): dr. Csemez Attila, tanszékvezető egyetemi tanár, Plósz Sándor*

A Balaton a 19. század végén még szinte "bolygatatlan" volt, a természetes állapothoz közel állt. A meredekebben leszakadó, köves-fekete iszapos északi partot sűrű nádas szegélyezte, míg a homokos alzatú, 3-500 métertől lassan emelkedő, lapos déli parton a fenék lassan megy át a száraz partba. Az utóbbi évszázadban a tó déli partjának képe jelentősen megváltozott. A hatvanas években óriási ütemben építették ki, "betonozták le" a partot ezzel nagy szakaszokon eltüntetve az eredeti vegetációt, megváltoztatva, felborítva az ökológiai, a hidrológiai, a hidrodinamikai állapotokat.

Céлом, hogy feltárjam milyen volt a Balaton déli partja a régmúltban és az utóbbi száz évben, hogy a tapasztalatokat leszűrve megállapítsam melyik volt a legkedvezőbb környezeti állapot. Választott szakaszomon Siófok és Balatonaliga között bemutatom a meder és a part mai állapotát részletezve a környezeti, ökológiai problémákat. Saját méréseket végzek a talaj- és a mederviszonyok, valamint a feltöltődés mértékének megállapítására, hogy ezek elemzésével meghatározzam a helyi hordalékadottságokat, a mederváltozásokat. Felhívom a figyelmet a kibetonozott partok, a mértéktelen betöltések, a maradandó művi elemek használatának káros voltára. Minden gát, vagy védőtöltés, mely az egyik oldalon megakadályozza a part elhabolását, a másik helyen a hordalék hiányát eredményezi és előbb-utóbb part- vagy medererózióhoz vezet. Ezt mutatják a pusztuló Észak-Amerikai tengerpartok, de a Duna is, melybe rendszeresen pótolni kell a vízierőművek által feltartóztatott hordalékot. Feltárom a déli part menti mocsarasodás – a turistákat és fürdőzőket elriasztó jelenség – lehetséges okait és kutatom a szigetépülések és a feltöltődés folyamatát.

Leíró jellegű, etalonhoz viszonyító értékelési módszerrel osztályozom a Balaton déli partjának különböző adottságú szakaszait. A természetközelség, a beépítettség, a lakott területekről érkező várható terhelés, a meder-deformációk és a feltöltődés mértékének plasztikus szemléltetése hozzá segít az objektív értékeléshez és a javaslat kidolgozásához.

Dolgozatommal hozzá kívánok járulni a tó jobb vízállapotának eléréséhez – melyet az Európai Unió tagjainak legkésőbb 2015-ig el kell érniük –, a nyaralók jobb közérzetéhez, a turizmus színvonalának és mértékének növekedéséhez. A mederüledék vizsgálatát fontos alap kutatásnak tartom, mely segít a rehabilitáció előkészítésében. Kutatásomat és javaslataim kidolgozását diplomatervem keretén belül folytatom.

Helyi jelentőségű természetvédelmi területek felülvizsgálatának módszertana Szentendre példáján

Priester Margit¹

V. évfolyam Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Szakirány

Konzulensek: Boda Brigitta, PhD hallgató, Nagy Ildikó Réka, PhD hallgató

A rendszerváltás időszakában, az 1990-ben elfogadott a helyi önkormányzatok működéséről szóló törvény alapvetően megváltoztatta a magyarországi települések életét. Az önkormányzatok, szemben a korábbi időszakkal, amikor a működés döntő elemeit központilag szabályozták, 1990 után a települések életét átfogó, önálló és önellátó szervezetekké váltak. Kibővített feladataik között szerepel a helyi jelentőségű természetvédelmi területekkel kapcsolatos szakmai, hatósági munkák koordinálása is.

Szentendre a Dunakanyar Kiemelt Üdülőkörzet déli kapuja, a magyarországi művészettörténet egyik jelentős központja; turisztikai forgalma azonban az elmúlt években mégis csökkenő tendenciát mutat. Ezzel szemben a város jelentős részét magába foglaló Szentendre-Visegrádi hegység és környékének területei töretlenül a kiránduló turizmus célállomásai közé tartoznak.

A város lakosságának száma az elmúlt évtizedekben dinamikusan nő, emellett külterületeinek 80-90%-a országos jelentőségű természetvédelmi terület. A szinte érintetlen külterületekkel szemben a város lakott részeit kevésbé tagolják összefüggő zöldfelületek. A helyi jelentőségű természetvédelmi területek a lakott területek közé ékelődve, kisebb szigeteket alkotnak, melyekre többségében a mérsékelt értékgazdagság jellemző.

A szentendrei helyi jelentőségű védett területek természetvédelmi szempontú védelme és jogi háttere szinte a kezdetektől szakmailag rosszul megalapozott, jogilag megkérdőjelezhetően kezelték és tartották nyilván.

Munkám során ezeket a védett területeket mértem fel, és védelmüket szakmai alapokra helyeztem. Ehhez dolgoztam ki egy felülvizsgálati módszert, mely magába foglalja mind a jogi, mind pedig a természetvédelmi háttér feltárását.

A módszer kidolgozásának célja, hogy lehetővé tegye az egyes vizsgálati területek részletes bemutatását, értékeik feltárását, valamint az értékek közti kölcsönhatások elemzését. A vizsgálati módszer megválasztásánál alapvető szempont volt, hogy településektől függetlenül (általánosan) alkalmazható legyen; területi alapon történő vizsgálódást biztosítson; a különböző értékek közti kölcsönhatások feltérképezését tegye lehetővé; valamint a dokumentáció alapja lehessen a kötelezően elkészítendő kezelési terveknek.

A felülvizsgálati módszer gyakorlati alkalmazása során arra a végeredményre jutottam, hogy a módszer nem csak felülvizsgálatra alkalmas, hanem újonnan védelem alá helyezendő területek, védelmének szakmai megalapozására is. A vizsgálathoz tartozó dokumentáció szakmailag megfelelő a védetté nyilvánítás folyamata során a szakhatóság előzetes véleményének megalapozására, valamint jó alapja a jogi védelemhez szükséges kezelési tervek elkészítésének.

¹ BKÁE Tájépítészeti-, Védelmi és Fejlesztési Kar, Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Szakirány

Üdülési terhelhetőség vizsgálat a Ráckevei (Soroksári)-Duna menti tájrészletben

Puha Magdolna

V. évfolyam, Tájvédelmi Szakirány, BKÁE

Konzulens: Udvardi Anikó, egyetemi tanársegéd

A Ráckevei (Soroksári)-Duna a Duna magyarországi szakaszának egyik jelentősebb mellékága. Növényvilágának legértékesebb képződményei az úszólápok, melyek unikális természetvédelmi értékeknek tekinthetők. A Ráckevei (Soroksári)-Duna sajátos zsiliprendszeréből következő szabályozás tette lehetővé Európa második legnagyobb kiterjedésű úszólápvilágának létrejöttét. A térség természeti adottságainak megőrzéséhez a jövőbeni tájhasznosításban kiemelt fontosságú üdülési, turisztikai fejlesztést összhangba kell állítani a tájvédelem követelményeivel.

Az üdülőkörzetek illetve az üdülőterületek tervezésénél különösen fontos szerepe van a terhelhetőség megállapításának, mert ezek általában olyan területeket foglalnak magukban, melyek magas tájképi potenciállal és kiemelkedően értékes természeti adottságokkal rendelkeznek.

A tanulmány készítése során az elsődleges célom az volt, hogy feltárjam a Ráckevei (Soroksári)-Duna üdülőkörzet 6 települését érintő tájrészletében az üdülési és turisztikai hasznosítással járó terheléseket és a vizsgálat eredménye alapján lehatároljam a térség üdülési övezeteit, amely meghatározza az üdülés különböző lehetőségeit, helyszínét a tájban. Végül kidolgoztam azokat a tájrendezési javaslatokat, amelyek megteremthetik a térségben az üdülés és természetvédelem egyensúlyát.

A táj-terhelhetőség vizsgálatok elvégzéséhez a Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszéken kidolgozott hazai módszert alkalmaztam (Velencei-tavi térség üdülési alkalmassági és terhelhetőségi vizsgálata, KÉE Tájvédelmi Tanszék, 1996). Hazánkban táj-terhelhetőségi vizsgálatok ma még viszonylag kevés tervezési tapasztalattal rendelkeznek, mert a tervek jelentős részénél nem foglalkoznak a problémával. A módszer alkalmazásakor azt tartottam szem előtt, hogy az eredmény könnyen használható és megvalósítható legyen.

A táj-terhelhetőség vizsgálat első lépéseként áttekintést adtam a Ráckevei (Soroksári)-Duna és térsége természeti, táji adottságairól és azok stabilitási jellemzőiről. A tájhasználati módok leírása a terhelések ismertetésével egy fejezetben történik, amit a köztük lévő összefüggések indokolnak.

A tájat érő, egyrészt a jelenlegi területhasználatból következő terheléseknek, másrészt az üdülési, turisztikai fejlesztések folyamán várható terheléseknek, valamint azok következményeinek vizsgálatát követően került sor a terhelhetőség mértékének megállapítására. Ezt egy általam kialakított értékelési szempontrendszerrel egészítettem ki, amely a térség természeti értékeinek ökológiai állapotát és veszélyeztetettségét mutatja. Alkalmazásával könnyebben megállapítható az egyes tájrészletek terhelhetősége.

A vizsgálatok eredményeként kialakított üdülőövezeti térképen kirajzolhatók a térség azon területei, melyek a komolyabb fejlesztések színterét adhatják, valamint azok a részek, amelyek az úszólápok és más értékes élőhelyek stabilitásának megőrzésében fontos szerepet játszanak. A végeredmény alapján felvázolható egy, a Ráckevei (Soroksári)-Duna és térsége jövőbeni fejlődését kedvezően befolyásoló tájfejlesztési-tájvédelmi koncepció.

Logisztikai szolgáltató központok kialakításának tájépítészeti szempontjai, Esztergom példáján

Szilágyi Anikó

*Évfolyam, szak: V. évfolyam, Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszék
BKÁE, Tájépítészeti -védelmi és -fejlesztési Kar*

Konzulensek: Dr. Sallay Ágnes, egyetemi adjunktus, Tájtervezési és Területfejlesztési Tsz.

Kutatási témában a logisztikai szolgáltató központok helykiválasztásának és kialakításának tájrendezési kérdéseivel foglalkozom. A logisztikai szolgáltató központok jelenlegi szerepe az Európai Unió csatlakozás kapcsán megerősödik, egyre több, kisebb központ létesítése várható a jövőben. A logisztikai központok elősegítik az áruszállítás, -tárolás és értékesítés egyszerűbbé tételét, és emellett nem elhanyagolható a környezetvédelmi jelentőségük sem. A központok segítségével lehetőség nyílik a kombinált szállítást kínáló környezetkímélő áruszállítási módok elterjesztésére.

A logisztikai szolgáltató központok helykiválasztási és kialakítási módszerének kidolgozását a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium támogatásával, a Közlekedés Tudományi Intézet irányításával, a Műszaki Egyetem bevonásával, külföldi (németországi) példák alapján az 1990-es évek elején kezdték meg. Az elkészült és ma is alkalmazott technika alapján került kialakításra és elhelyezésre a tíz kiemelten támogatott logisztikai szolgáltató központ hazánkban. Jelenleg ez az egyetlen olyan eljárás, mely a logisztikai központok helykiválasztását segíti, irányítja, viszont ez sem kötelező jellegű. Az alkalmazott eljárás a közlekedési és gazdasági tényezőkre fekteti elsődlegesen a hangsúlyt, míg a tájrendezési, tájképvédelmi szempontok egyáltalán nem jelennek meg benne, a környezetvédelem pedig csak kis jelentőséggel bír.

Véleményem szerint a központok elhelyezése során nagyobb hangsúlyt érdemelnének a tájrendezési szempontok, az ezek figyelembevételével létesülő logisztikai szolgáltató központok kifejthetnék jótékony hatásukat az áruszállításra, a gazdasági életre, a közlekedésre és az általa okozott környezeti terhelés csökkentésére, úgy, hogy közben a központ által érintett terület és környezete nem veszít jelentősen vizuális-esztétikai, természetvédelmi és használati értékéből.

A kutatás első részében részletesen feltártam a logisztikai szolgáltató központok felépítésével, feladataival kapcsolatos adatokat, ismereteket és a külföldi és hazai helykiválasztási módszereket. Dolgozatomban egy telephely kijelölési értékelési módszer kidolgozásával szeretném elősegíteni a logisztikai központok jelenlegi helykiválasztási metodikájának megreformálását, mely eljárás általánosan alkalmazható lenne a jövőben létesítendő logisztikai központok elhelyezésénél. Mivel a logisztikai központok helykiválasztása még nem elegendő, hogy a tájat, a természetet és a környezetet megóvjuk az irreverzibilis károktól, ezért a központok kialakításával és működésével kapcsolatban is tettem javaslatokat.

Dolgozatomban nem kizárólag elméleti síkon foglalkoztam a logisztikai szolgáltató központok helykiválasztásával és kialakításával, hanem a gyakorlatban is. Esztergomot választottam mintaterületül, mivel a település logisztikai szolgáltató központ létesítését tervezi. A város területén alkalmaztam az általam készített telephely kijelölési módszert, kiválasztottam egy, logisztikai központ létesítésére alkalmas területet. Konkrét javaslatokat tettem a létesítendő

központ kialakításával, alaprajzi elrendezésével és működésével, valamint a szükséges településrendezési feladatokkal kapcsolatban.

Zöldfelületek és a parkolás viszonya Zuglóban **Takács Katalin**

*Évfolyam, szak: V. évfolyam, Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszék
BKAE, Tájépítészeti -védelmi és -fejlesztési Kar*

*Konzulensek: Dr. Sallay Ágnes, egyetemi adjunktus, Tájtervezési és Területfejlesztési Tsz.
Madarász Károly, környezetvédelmi szakmérnök, Zugló Polgármesteri Hiv.*

A IX. Országos Felsőoktatási Környezettudományi Diákkonferenciára az idei tanévben készülő diplomamunkám részleteit nyújtom be. A pályamunka témája a zöldfelületi rendszer és a parkolási struktúra viszonyának elemzése Budapest XIV. kerületében. A téma igen szorosan kapcsolódik az aktuális környezeti problémákhoz, hiszen a parkolás napjainkban az egyik legsúlyosabb környezetterhelési probléma a városi térségekben, amellyel sajnos nem foglalkozunk a súlyához mérten.

A gépjárművek száma fővárosi és kerületi szinten egyaránt nő, s ez a közutakon és a közutakon kívül számtalan környezeti, funkcionális és esztétikai problémát jelent. *“Az álló gépjárművek ma a közútfelületeket, a gyalogosfelületeket és a zöldfelületeket egyaránt elfoglalják, kaotikus forgalmi viszonyokat és rendezetlen városképet teremtenek.”* Sajnálatos tény, hogy a témával kapcsolatban igen kevés tanulmány, adat áll rendelkezésre: nem léteznek szisztematikusan és részletesen felmért adatok a parkoló autók és a parkolóhelyek számáról, a parkolási telítettségéről, a különböző zöldfelületi elemekről.

Ebből kifolyólag kutatásom fő célja az volt, hogy megvizsgáljam a XIV. kerület jellemző zöldfelületi adottságait, parkolási struktúráját valamint a két funkció (zöldfelületi és parkolási) rendezetlen viszonyából eredő konfliktusokat. A diplomamunka első részében részletesen bemutatom a kerület zöldfelületi jellemzőit, a parkolási struktúrát valamint a jelenlegi jogszabályi háttérrel. A második részben a kerületi zöldfelületi rendszer és a parkolási struktúra értékelését végeztem el, majd a harmadik részében különböző javaslatokat fogalmaztam meg a két funkció viszonyának rendezéséhez.

Az értékelés során egy konkrét mintaterületre vonatkozóan kidolgoztam egy szisztematikus felmérési módszert, amelynek adatait egy térinformatikai adatbázisban vezetve nyomon követhetőek a közterületi parkolás jellemzői (telítettség, férőhely kapacitások, parkolási módok), valamint a zöldfelületeket érő hatások többsége. A felmérési módszer lényege, hogy helyszíni bejárás során, utcaszakaszonként (saroktól sarokig) felmértem a beállók és a parkoló autók számát, a parkolás módját, az adott szakaszra jellemző utcakerti zöldfelületek típusát, állapotát valamint azt, hogy történik-e parkolás a zöldfelületen. Ezeket az adatokat egy térinformatikai adatbázisban rögzítve, kiszámítható az utcaszakasz parkolási telítettsége; lekérdezhető, mely területeken történik parkolás a zöldfelületek rovására, és elemezhető, hogy ennek milyen hatása van (lehet) a zöldfelület állapotára.

Az értékelés során egyértelműen bizonyítottam, hogy összefüggés van a zöldfelületek állapota és a zöldfelületen történő parkolás között. Ahhoz, hogy a jövőben hatékony lépéseket tehesünk a zöldfelületeket érő káros hatások mérséklésére, elengedhetetlenül szükséges, hogy részletes adatbázisokkal rendelkezünk a témával kapcsolatosan, hiszen e nélkül a fennálló konfliktusokra megoldást találni lehetetlen. A diplomamunkámban kidolgozott módszerrel ezek a hiányzó információk pótolhatóak, valamint a módszer tovább fejleszthető a jövőben.

A szél erőművek környezetre és tájra gyakorolt hatásai **Kéthelyi Márton, Tompos Petra**

*Évfolyam, szak: IV. évfolyam, Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszék
BKÁE, Tájépítészeti,- védelmi és -fejlesztési Kar*

Konzulens: Dömötör Tamás, PhD hallgató, Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszék

A több milliárd év alatt kialakult fosszilis energiahordozó-készletek végesek, s legfeljebb már csak néhány száz évig elégíthetik ki szükségleteinket. Még napjainkban is új tartalékokat felfedezve gazdagítjuk fosszilis energiakészleteinket, pedig ha növekvő energiaigényünket kizárólag csak ezek felhasználásával akarjuk kielégíteni, az a környezetszennyezés további fokozásával jár. Egyre több szem fordul ezért az alternatív energiák felé, melyek folyamatosan megújuló energiaforrások, nem bocsátanak ki káros anyagokat, így tiszta energiát állítanak elő. Mint minden új dologgal szemben az ember bizalmatlan, és számtalan kérdés foglalkoztatja. Különösen igaz ez Magyarországra, ahol az alternatívenergia-hasznosítás még gyerekcipőben jár.

Sok kérdés fogalmazódott meg bennünk is a széllel, a szélenergiával valamint a szél erőművekkel kapcsolatban: Van-e szél Magyarországon? Milyen műszaki paraméterekkel rendelkeznek a szél erőművek? Milyen táji adottságok szükségesek az elhelyezésükhöz? Van-e lehetőség tájbaillesztésükre? Dolgozatunkban ezekre és a kutatás során felmerült kérdésekre kerestük a választ. Célunk továbbá az volt, hogy átfogó, objektív képet nyújtsunk a szél erőmű-befektetések gazdasági hátteréről és lehetőségeiről, valamint megoldásokat keressünk a környezeti, illetve táji hatások csökkentésére.

A kutatás során megpróbáltuk számba venni mindazon tájrendezési feladatokat, melyek előfordulhatnak egy szél erőmű létesítés esetén. A következőket találtuk: tájba illesztés, egyedi tájértékek védelme, tájvédelem, élőhelyvédelem, tájsebek gyógyítása, birtokrendezés, környezeti hatástanulmány. Továbbá: területhasználatok meghatározása, többcélú tájhasznosítás, környezeti ártalmak megszüntetése, infrastruktúrabővítés, művelésiág-változtatás, rombolt felületek rekultivációja, művi létesítmény tájbaillesztése, védett terület megőrzése.

Fontosnak tartottuk megállapítani az egyes területhasználatoktól, objektumtípusoktól való védőtávolságot. Mert az eddig ajánlott és a tervezés során alkalmazott értékeket nem tartottuk megfelelően átgondoltnak, sok esetben nem talákoztunk követendő távolsági adatokkal. A német tartományokban életben lévő védőtávolsági adatokat alapul véve kidolgoztunk egy új rendszert. Az értékek meghatározásánál figyelembe vettük az árnyék-, zaj-, infrahang-, fényhatásokat, a területek beépítettségét, rendeltetését, forgalmát, védettségi fokát és az ökológiai viszonyokat.

Dolgozatunkban rávilágítottunk arra, hogy van jövője a szél erőművek gazdaságos üzemeltetésének Magyarországon, és hogy a szélturbinák -előrelátással, tájtervező bevonásával és előzetes környezeti hatásvizsgálattal- környezetre gyakorolt hatásai csökkenthetők, és a tájba illesztésük megoldható. Valamint tudatos környezetalakítással, tájrendezéssel, az adottságok kihasználásával az ökológiai tévcesekek száma mérsékelhető.

Környezeti bemutatási stratégia a növényvilágról a Fővárosi Állat- és Növénykertben

Tóth Eszter

IV. évfolyam, tájépítész szak, BKÁE Tájépítészeti, -védelmi és -fejlesztési Kar, Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszék
Konzulens: dr. Kiss Gábor

A Fővárosi Állat- és Növénykert hazánk vezető jelentőségű közgyűjteménye, 1866-os alapítása óta töretlenül a hazai és európai állatkertészet kiemelkedő színvonalú intézménye. Jelentősége szakmai vezető szerepéből és óriási népszerűségéből adódik. Hatalmas tömegeket képes megmozgatni, egyedülálló lehetőségei vannak a környezeti tudatformálásban, az ismeretterjesztésben.

A környezeti bemutatás egy kommunikációs forma, amely több az információ pusztá átadásánál. Hozzá tartoznak a minőségi, tudatosan felépített kommunikáció és a látogatók számára elérhető szolgáltatások. Mindezek előfeltétele a személyzet szakmai elhivatottsága, valamint a látogatók igényeinek és a bemutatandó hely vagy téma jellemzőinek beható ismerete.

Magyar szakirodalom még alig született ebben a témában, mivel hazánkban még nem bontakozott ki a tematikus bemutatás. Ezért dolgozatom írásakor az idegen nyelvű szakirodalomra támaszkodtam.

Környezeti bemutatási stratégiával egy intézmény képes látogatóinak figyelmét egy adott témára irányítani. Az átgondolt programok, tematikus séták, gondosan megtervezett tájékoztató táblák mind segítenek a célzott ismeretátadásban. Így az intézménynek módjában áll pontos, egymásra épülő információkat közölni, és egy jól tervezett programmal a látogatók érdeklődését felkelteni, tartósan megtartani. A környezeti tudatformálás tehát egy irányelveket kijelölő bemutatási stratégia segítségével jóval hatékonyabb, mint annak hiányában.

Egy környezeti bemutatási stratégia alkotásánál vezérlő elv a rendszerszemléletű tervezés. Elvárás, hogy a stratégia szervesen kapcsolódjon az adott intézmény már létező terveihez, összhangban legyen annak távlati célkitűzéseivel. A kapcsolódási pontok megvalósulhatnak a tervek hierarchiájának egyértelmű meghatározásával, vagy a bemutatási stratégia akár lehet más szakterületre készített tervek, mint például a marketing-kommunikációs stratégia egy részfejezete is.

A Fővárosi Állat- és Növénykert esetében a környezeti bemutatási stratégia a növényvilág, tágabb értelemben a természet összetettségének megismertetését tűzi ki célul. Feladata továbbá a növényvilág iránti érdeklődés felkeltése, az élővilágról minél több ismeret átadása, hogy a látogatók a környezetvédelem és a természetvédelem szempontrendszerét összefüggéseikben értsék és ezekkel összhangban éljenek.

Idegenforgalom a területfejlesztésben **A Nógrád megyei kastélyok turisztikai fejlesztési lehetőségei**

Tóth Gabriella

Évfolyam, szak: V. évfolyam, Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszék

BKÁE, Tájépítészeti -védelmi és -fejlesztési Kar

Konzulensek: Dr. Kollányi László, egy. adjunktus, Tájtervezési és Területfejlesztési Tsz.

Nógrád megyére gondolva a legtöbbszörnek valószínűleg a térség táji adottságai jutnak eszébe: középhegységi, dombvidéki táj hatalmas erdőségekkel, sziklás csúcsokkal, hangulatos völgyekkel. A tényt, hogy Magyarország kastélyokban egyik leggazdagabb vidéke a Palócföld, igen kevesen tudják. Úgy gondolom, hogy az idegenforgalom a területfejlesztés, valamint az értékek megőrzésének egyik hatékony eszköze lehet, és a megyében található sok úri lak alkalmas a turisztikai termékek körének bővítésére.

Dolgozatomban a Nógrád megyei kastélyokat és kúriákat, valamint a hozzájuk tartozó kerteket vizsgáltam idegenforgalmi hasznosíthatóságuk szempontjából. A fejlesztési programokhoz, tervekhez szükséges teljes körű, naprakész leírás nincs a megyei úri lakokról, ezért munkám jelentős részét ennek a feltárásnak az elkészítése tette ki. A 84 épületegyüttes értékelését szempontcsoportok alapján végeztem: az épület, a kert értékessége és a táji, települési környezetben betöltött szerep alapján határoztam meg, hogy egy-egy objektum alkalmas-e a turisztikai hasznosításra. Mindhárom kategóriában szinte ugyanolyan arányú az értékesnek tartott épületegyüttesek száma, azok mintegy kétharmada lenne alkalmas a turisztikai fejlesztésre.

Több jellemző problémával szembesültem. Az utóbbi években igen sok kastélyt újítottak fel. A tulajdonosok azonban többnyire lakóházként használják az épületeket, és magas kerítés mögé bújtatva a nemesi úri lak szinte eltűnik a települési környezetből, a látogatók elől. A kertek felújításakor a történeti jelleg elveszik, gyakori az egyhangú, főként tájidegen fajokkal beültetett kert.

A vizsgált kastélyok mintegy egytizede igen rossz állapotban van, felújításra szorul. Mielőtt azonban ez megtörténik, szükséges lenne annak mérlegelése, hogy melyik használati forma biztosítja a legtöbb előnyt, a települési, táji környezet, az épület és a kert, a helyi lakosság, és a turisták szempontjából. Véleményem szerint több kastély alkalmas a falusi turizmusba való bekapcsolódásra, falusi kastélyszállóként. Ily módon az épületek és kertjük állapotának jelentős javulása következne be, és a kastély a település, a térség fejlődését is elősegítené, ellentétben a szigetszerű fejlődést okozó luxus kastélyszállókkal. Természetesen szükséges a turisták olyan kikapcsolódási lehetőségek biztosítása a szállásadás mellett, amely biztosítja a hosszabb tartózkodást.

A nemesi úri lakok jelentős hányada közintézményként funkcionál, és ez gyakran az épületek állapotának romlásával, a kert karakterének megváltozásával jár, a használati formák bővítése - rendezvények szervezése, kiállítások rendezése - hozzájárulhat az értékek megőrzéséhez. A kastélyok ismertsége nem megfelelő, kihasználatlan az idegenforgalmi potenciál. Nem kapcsolódnak más turisztikai vonzerőkhöz sem tematikus útvonalakhoz illeszkedve, sem más kikapcsolódási lehetőségekhez, nem alkotnak turisztikai terméket.

Dolgozatomban törekedtem az épületegyüttesek adottságainak leginkább megfelelő, hasznosítási mód megtalálására, a megvalósítható javaslatokra. Céлом volt, hogy munkám alapot nyújtson a további turisztikai fejlesztéseknek, olyan változtatásokat ajánlottam, amelyek lehetővé teszik, hogy a kastélyok a - jelenleg hiányzó - komplex turisztikai termékek szerves részét képezhessék, amelyek révén elindulhat az idegenforgalom és a térség fejlődése Nógrád megyében.